

Sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật lớp 10 ở các trường trung học phổ thông thành phố Đông Hà, tỉnh Quảng Trị

Nguyễn Thành Minh*, Lê Thị Hồng Hạnh**,
Lê Thị Hải***, Hồ Thị Hiệp****, Lê Xuân Hùng*****

*Khoa Giáo dục Chính trị, Trường Đại học Sư phạm Huế,

**Trường THPT chuyên Lê Quý Đôn, Đông Hà, Quảng Trị,

***Trường THPT Lê Lợi, Đông Hà, Quảng Trị,

****Khoa Giáo dục Chính trị, Trường Đại học Sư phạm Huế,

*****Trường THPT Nguyễn Huệ, thị xã Quảng Trị

Received: 20/11/2023; Accepted: 27/11/2023; Published: 3/12/2023

Abstract: Using active teaching methods is one of the prerequisites to improve the quality of teaching Economics and law education at high schools in Dong Ha city, Quang Tri province. This is also the foundation of teaching to develop students' qualities and abilities as directed by the 2018 Highschool Education Program. This study initially clarifies the concept and the role of active teaching methods in teaching Economics and law education; presents the current status of employing active teaching methods in teaching the subject for grade 10 in Dong Ha city, Quang Tri province; and provides some suggestions to improve its effectiveness.

Keywords: Active teaching methods, Economics and law education.

1. Đặt vấn đề

Giáo dục Kinh tế và Pháp luật (KT và PL) là môn học góp phần bồi dưỡng cho học sinh (HS) những phẩm chất chủ yếu và năng lực cốt lõi của người công dân, đặc biệt là tình cảm, niềm tin, nhận thức, cách ứng xử phù hợp với chuẩn mực đạo đức và quy định của pháp luật, có kỹ năng sống và bản lĩnh để học tập, làm việc và sẵn sàng thực hiện trách nhiệm công dân trong sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và hội nhập quốc tế [2]. Để thực hiện được mục tiêu trên, bên cạnh nội dung chương trình môn học thì việc sử dụng hệ thống những phương pháp dạy học (PPDH) và giáo dục tích cực đóng vai trò hết sức quan trọng. Tuy nhiên, quá trình giảng dạy môn Giáo dục KT và PL ở trường trung học phổ thông (THPT) mới chỉ được thực hiện ở những năm đầu tiên (từ năm học 2022 – 2023 đến nay) và chắc chắn vẫn còn rất nhiều khó khăn, trở ngại ở nhiều địa phương, trong đó có thành phố Đông Hà, Tỉnh Quảng Trị. Vì vậy, nghiên cứu để làm rõ những vấn đề lý luận và thực tiễn của việc sử dụng các PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL sẽ góp phần khắc phục những khó khăn đã nêu và nâng cao chất lượng giảng dạy môn học này.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm và vai trò PPDH tích cực (PPDHTC)

và một số PPDH tích cực

PPDH tích cực là khái niệm được sử dụng rất nhiều trong những nghiên cứu về giáo dục học từ trước khi ban hành Chương trình Giáo dục phổ thông (GDPT) 2018. Cũng đã có nhiều định nghĩa được đưa ra về PPDH này. Tuy nhiên có thể hiểu một cách đơn giản PPDH tích cực chính là cách thức tổ chức hoạt động dạy học nhằm tạo sự hứng khởi, tự giác học tập, khát vọng thông hiểu, sự nỗ lực chiếm lĩnh nội dung học tập của người học dưới sự quản lý, điều khiển và hỗ trợ của người dạy. Một số PPDH tích cực được sử dụng trong môn Giáo dục KT và PL: dạy học hợp tác, dạy học giải quyết vấn đề, dạy học dự án, dạy học khám phá...

Đối với dạy học môn Giáo dục KT và PL lớp 10, PPDH tích cực có những vai trò sau:

Thứ nhất, PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL tạo ra được sự hứng khởi, niềm yêu thích việc học của HS, giúp HS có thêm động lực bên trong để tiến hành các hoạt động học tập một cách tự giác và chủ động. Thông qua hệ thống PPDH tích cực, HS được trực tiếp tham gia vào các hoạt động khởi động, khám phá, luyện tập và vận dụng, thực hành. Từ đó chủ động tiếp nhận tri thức và rèn luyện kỹ năng để đạt được những mục tiêu của bài học.

Thứ hai, PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT

và PL thúc đẩy sự phát triển phẩm chất và năng lực năng lực tự chủ và tự học, năng lực giao tiếp và hợp tác, năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo. Những năng lực này không chỉ được hình thành và phát triển từ việc tiếp thu và vận dụng tri thức mà còn được tiến hành thông qua quá trình tham gia các hoạt động học tập dưới sự tổ chức của GV.

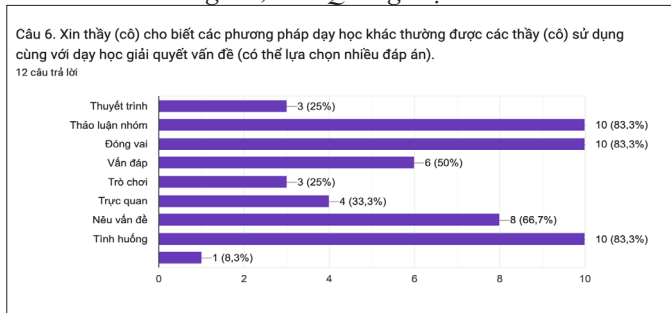
Thứ ba, PPDH tích cực sẽ góp phần nâng cao hiệu quả dạy học tích hợp trong môn Giáo dục KT và PL. Dạy học tích hợp rất cần đến sự huy động tri thức của các môn khoa học khác nhau cũng như năng lực thực tiễn và kinh nghiệm của bản thân người học. Vì thế, với các PPDH tích cực được GV sử dụng, HS có cơ hội để kết nối hệ thống tri thức liên môn nhằm tích hợp vào từng nội dung của bài học.

2.2 Thực trạng sử dụng PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL lớp 10 ở thành phố Đông Hà, Tỉnh Quảng Trị

Để tìm hiểu về thực trạng sử dụng PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL lớp 10 nhóm nghiên cứu đã tiến hành khảo sát 12/13 GV giảng dạy về các PPDH mà GV thường sử dụng và mức độ cần thiết của việc sử dụng các PPDH tích cực trong môn học. Kết quả khảo sát cho thấy:

- Về các PPDH GV thường sử dụng: Những PPDH tích cực quen thuộc được GV ưu tiên sử dụng như: Thảo luận nhóm(83,3%), đóng vai (83,3%), tình huống (83,3%). PPDH nêu vấn đề (66,7%) và vấn đáp (50%). Các PPDH tích cực như: dạy học khám phá, dạy học dự án ít được các GV quan tâm sử dụng.

Biểu đồ 2.1. Kết quả điều tra các PPDH GV thường sử dụng trong môn Giáo dục KT và PL ở thành phố Đông Hà, tỉnh Quảng Trị

Nguồn: Kết quả điều tra xã hội học của tác giả

- Về mức độ cần thiết của việc sử dụng các PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL. Kết quả khảo sát cho thấy có 83,3% GV được khảo sát cho rằng việc sử dụng các PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL là “rất cần thiết” và 16,7 % tổng số GV được hỏi lựa chọn “cần thiết”. Điều này phần nào

phản ánh được nhận thức tốt của người dạy về PPDH tích cực trong dạy học môn Giáo dục KT và PL.

Bảng 2.1. Kết quả khảo sát mức độ cần thiết của việc sử dụng các PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL

TT	Mức độ nhận thức	Số ý kiến	Tỷ lệ (%)
1	Rất cần thiết	10	83,3%
2	Cần thiết	2	16,7%
3	Không cần thiết	0	0%
4	Không có ý kiến	0	0%

Nguồn: Kết quả điều tra xã hội học của tác giả

- Về tần suất sử dụng các PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL. Kết quả khảo sát cho thấy có 8 GV chiếm 75% tổng số GV được khảo sát thường xuyên sử dụng những PPDH tích cực trong quá trình giảng dạy và 4 GV chiếm 25% số người được khảo sát thỉnh thoảng sử dụng PPDH tích cực trong giảng dạy môn Giáo dục KT và PL.

Bảng 2.2. Tần suất sử dụng các PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL

Mức độ vận dụng PPDH TC	Ý kiến	Tỷ lệ %
Thường xuyên	8	75
Thỉnh thoảng	4	25
Không bao giờ	0	0

Nguồn: Kết quả điều tra xã hội học của tác giả

Kết quả khảo sát thực trạng sử dụng PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL ở thành phố Đông Hà, Tỉnh Quảng Trị đặt ra một số các vấn đề sau:

Thứ nhất, phần lớn GV giảng dạy môn Giáo dục KT và PL đều nhận thấy rõ sự cần thiết của việc sử dụng PPDH tích cực trong dạy học tuy nhiên mức độ sử dụng thường xuyên chưa cao.

Thứ hai, đa phần GV đều tập trung sử dụng những PPDH tích cực quen thuộc đã được sử dụng trong Chương trình GDPT 2006. Những PPDH phát triển phẩm chất và năng lực người học được định hướng và khuyến khích sử dụng trong Chương trình GDPT 2018 như: dạy học khám phá, dạy học dự án, dạy học nêu vấn đề,... chưa được nhiều giáo viên lựa chọn.

Nguyên nhân dẫn đến thực trạng trên là:

- Môn Giáo dục KT và PL của Chương trình GDPT 2018 mới đưa vào giảng dạy từ năm học 2022 – 2023 và đến nay mới thực hiện được ở 02 khối lớp 10 và 11. Như vậy, GV mới có hơn một năm học để làm quen với thực tiễn giảng dạy chương trình mới.

- Quá trình tập huấn các PPDH tích cực cho GV trong dạy học môn Giáo dục KT và PL chưa thực sự hiệu quả. Quá trình tập huấn PPDH phát triển phẩm

chất và năng lực trong Chương trình GDPT 2018 được thực hiện chủ yếu qua modul 2 của Chương trình ETEP. Điều này là chưa đủ đối với mức độ cần thiết và hệ thống những kiến thức và kỹ năng phức tạp cần có khi thực hiện PPDH tích cực.

- GV giảng dạy môn Giáo dục KT và PL cùng lúc phải thực hiện giảng dạy hai chương trình GDPT 2006 và GDPT 2018 tạo nên những áp lực và một số quá tải trong giảng dạy. Toàn thành phố Đông Hà chỉ có 13 GV giảng dạy môn học này trong khi phải đảm nhiệm giảng dạy 6 trường THPT với số lượng HS THPT là 5203 HS, riêng khối 10 có 1446 HS.

2.3. Một số đề xuất nâng cao hiệu quả sử dụng PPDH tích cực trong môn Giáo dục KT và PL 10 ở thành phố Đông Hà, Tỉnh Quảng Trị

Thứ nhất, có phương án giảm tải cho GV giảng dạy môn Giáo dục KT và PL lớp 10. Chương trình môn Giáo dục KT và PL được áp dụng từ năm học 2022 với thời lượng 105 tiết học (75 tiết chính khóa và 35 tiết chuyên đề) so với thời lượng 35 tiết của Chương trình GDPT 2006. Như vậy, với 13 GV hiện có nhưng đến năm học 2024 - 2025 phải thực hiện một khối lượng công việc vượt gấp 3 lần khi thực hiện chương trình 2006. Vì vậy không thể tránh khỏi sự quá tải, làm ảnh hưởng đến chất lượng giảng dạy. Điều này đặt ra đòi hỏi cần có phương án giảm tải bằng việc luân chuyển và tuyển dụng để mở rộng và đáp ứng yêu cầu về đội ngũ GV phục vụ Chương trình GDPT 2018.

Thứ hai, cần tăng cường tập huấn nâng cao năng lực giảng dạy của đội ngũ GV giảng dạy môn Giáo dục KT và PL. Hiện nay, công tác bồi dưỡng GV THPT giảng dạy môn Giáo dục KT và PL chủ yếu được thực hiện thông qua việc học tập các modul của Chương trình ETEP và các chuyên đề bồi dưỡng GV. Trong các nội dung bồi dưỡng, các PPDH tích cực cũng chiếm tỉ lệ nhỏ (PPDH và giáo dục phát huy phẩm chất và năng lực HS chỉ chiếm 1 modul trong tổng số 9 modul của Chương trình ETEP). Vì vậy, các cấp quản lý nên tăng cường những chuyên đề bồi dưỡng về PPDH tích cực nhằm bồi dưỡng, cập nhật hệ thống kiến thức và năng lực sử dụng các PPDH tích cực, đặc biệt là những PPDH hiện đại.

Dù đổi mới phương pháp, tổ chức dạy học, giáo dục có ứng dụng công nghệ theo hình thức nào, GV cũng cần có: (1) hiểu biết nội dung dạy học để dạy đúng và dạy đủ; (2) hiểu biết sự phạm để dạy học hợp lý và hấp dẫn; (3) hiểu biết công nghệ để gia tăng hứng thú, động cơ học tập của HS, đạt hiệu quả dạy học cao nhất. Quá trình bồi dưỡng và tự bồi dưỡng giúp GV giảng dạy môn Giáo dục KT và PL đáp ứng đầy đủ cả ba điều kiện nêu trên.

Thứ ba, cần đầu tư trang bị phương tiện, thiết bị, học liệu phục vụ giảng dạy đặc biệt là những trang thiết bị công nghệ hiện đại phục vụ giảng dạy. Trong môi trường dạy học, những phương tiện, thiết bị, học liệu phục vụ giảng dạy đặc biệt là những trang thiết bị công nghệ hiện đại có vai trò đặc biệt quan trọng như: chứa đựng các tri thức môn học, kiến tạo tri thức, giúp HS hình thành biểu tượng về đối tượng cần học tập từ đó giúp HS nắm vững, khắc sâu nội dung của môn học; kích thích hứng thú học tập của HS; hợp lý hóa công việc của thầy và trò... góp phần nâng cao chất lượng dạy học. Vì vậy, việc đầu tư trang bị phương tiện, thiết bị, học liệu phục vụ giảng dạy đặc biệt là những trang thiết bị công nghệ hiện đại phục vụ giảng dạy như một yêu cầu quan trọng trong quá trình sử dụng PPDH tích cực.

3. Kết luận

Sử dụng PPDH tích cực trong dạy học môn Giáo dục KT và PL là yêu cầu bắt buộc và là điều kiện tiên quyết cho việc thực hiện thành công Chương trình GDPT 2018. Tuy nhiên, đây cũng là yêu cầu rất khó khăn đối với hoạt động giảng dạy của GV. Bởi vì để sử dụng tốt PPDH tích cực không chỉ cần những hiểu biết, năng lực của người dạy về PPDH; kỹ thuật dạy học mà còn cần nhiều sự hỗ trợ đầu tư về phương tiện dạy học, học liệu đặc biệt là những phương tiện dạy học hiện đại. Nghiên cứu mới bước đầu tiếp cận và làm rõ một số nội dung. Sử dụng PPDH tích cực trong dạy học môn Giáo dục KT và PL rất cần có những nghiên cứu chuyên sâu hơn nữa để góp phần nâng cao hiệu quả giảng dạy môn học này trong những năm tới.

Lời cảm ơn: “Nghiên cứu này được tài trợ bởi Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế” trong nhiệm vụ mã số T.22-XH.SV-03”

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo *Chương trình GDPT môn Giáo dục công dân, (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018, Hà Nội.*

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Tài liệu hướng dẫn bồi dưỡng giáo viên cốt cán, Mô đun 2: Sử dụng PPDH và giáo dục phát triển phẩm chất, năng lực HS trung học phổ thông môn giáo dục KT và PL, Thành phố Hồ Chí Minh.*

3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Tài liệu hướng dẫn bồi dưỡng giáo viên cốt cán, Mô đun 4: Xây dựng kế hoạch dạy học và giáo dục theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực HS trung học phổ thông môn Giáo dục KT và PL, Hà Nội.*